

Благовірна-Храновська У. М.,
аспірантка факультету іноземної філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки
<https://orcid.org/0009-0006-6486-5582>

ДИСКУРСИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ХРОНОТОПУ В БРИТАНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ РЕЦЕНЗІЯХ «THE GUARDIAN» 2020–2025 РОКІВ

Анотація. У статті проаналізовано дискурсивні особливості хронотопу в англійських онлайн-рецензіях «*The Guardian*» 2020–2025 років на матеріалі корпусу з десяти публікацій (R1–R10), присвячених творам класичної літератури. Мета розвідки полягає у виявленні та систематизації хронотопних маркерів і поясненні їхніх типових дискурсивних ефектів у межах критичних дискурсивних студій. Теоретичне підґрунтя становлять сучасні уявлення про хронотоп як операційну категорію *timespace*, що актуалізує релевантні фрагменти історії та організує індексальність дискурсу, а також підхід CDA, який трактує мову як соціальну практику, що нормалізує певні режими інтерпретації. Методологічно поєднано якісне кодування з елементарною кількісною фіксацією – одиницею аналізу визначено висловлення, у якому мовний елемент задає часову або просторову рамку для твору, історії його публікації чи появи рецензії як медіаподії. Мінімальним контекстом кодування було речення, за потреби: абзац. У результаті встановлено багаторівневу хронотопізацію рецензій, що включає три шари, а саме: хронотоп художнього світу, хронотоп публікації твору та хронотоп медіапублікації рецензії. Виявлено основні типи маркерів: календарні якорі, дейксіс теперішнього, ретроспективна пам'ять і просторові прив'язки. Доведено, що ці ресурси системно забезпечують легітимізацію експертності рецензента, фреймування актуальності класики для «читання тут і тепер», історизацію канону, та інституційну прив'язку оцінки. Наголошено, що цифровий формат «*The Guardian*» забезпечує повторюваність таких стратегій через стабільний паратекст (дати, позначки давності, заклики підтримати, видавничі бренди), який конкретизує горизонт читання та задає параметри актуальності. Зроблено висновок, що хронотоп у рецензіях «*The Guardian*» функціонує як механізм культурного позиціонування, який керує масштабом історії, задає релевантні горизонти та пропонує читачеві нормативні позиції інтерпретації.

Ключові слова: дискурс, дискурсивний ефект, критичний дискурс-аналіз (CDA), літературна рецензія, паратекст, хронотоп, хронотопний маркер, «*The Guardian*».

Постановка проблеми. Британська літературна критика в онлайн-середовищі сьогодні функціонує як публічний дискурсивний механізм, який виробляє культурні орієнтири, задає рамки інтерпретації й формує уявлення про те, що є значущим у літературі тут і тепер. Значна частина літературних рецензій оприлюднюється на платформах відомих медійних ресурсів. «*The Guardian*» особливо виразно демонструє здатність поєднувати інформаційну, оцінну й експертну функції у форматі цифрової публічної критики. Водночас саме темпорально-просторова

організація таких рецензій залишається відносно «невидимою» для опису. Дослідники фіксують стилістику, аргументацію та оцінність, однак бракує системного аналізу конструювання образу твору через часові й просторові маркери. Саме тому актуально звернутися до хронотопу як аналітичної категорії «*timespace*», що дозволяє бачити контекст не як зовнішнє тло, а як організацію часу й простору [1], яка породжується дискурсивною дією та визначає, що саме стає релевантним у прочитанні.

Поширення веб-форматів суттєво вплинуло на рецензійні практики. Серед переваг, на думку О. Яся, «швидкість реагування на появу новітніх студій, гнучкість форматів, що орієнтовані на сприйняття віртуальної аудиторії споживачів/читачів, оперативне розширення можливостей інтерактивного діалогу автор – рецензент – читач – коментатор» [2]. Перенесення літературної критики з академічних і вузькопрофесійних середовищ у публічний цифровий простір зробило рецензію в онлайн-виданнях миттєвою та доступною. У цих умовах важливо з'ясувати, як у рецензіях «*The Guardian*» взаємодіють хронотопні стратегії: як текст вибудовує часово-просторовий контекст твору й процес читання через конкретні мовні маркери. Об'єктом дослідження стали десять англійських онлайн-рецензій 2020–2025 років британського видання «*The Guardian*». Вибір медіаресурсу не випадковий, зумовлений його системною архівованою рубрикацією книжкової критики у розділі «*Books*» і підрозділі «*Reviews*». Додатковим аргументом стала місія медіа, покликана продукувати публічно доступну журналістику для глобальної аудиторії, що підсилює репрезентативність вибірки та прозорість джерельної бази дослідження [3]. Предметом дослідження стали дискурсивні особливості хронотопу в англійських онлайн-рецензіях «*The Guardian*» 2020–2025 років: сукупність хронотопних маркерів і стратегій їхнього використання, через які рецензент продукує дискурсивні ефекти – легітимізацію експертності, фреймування актуальності, історизацію канону, афективну інтенсифікацію й позиціонування читача.

Під класичними літературними творами в межах цієї розвідки авторка розуміє тексти, закріплені в культурі як ті, що слугують мірилом порівняння для інших творів, зберігають тривалу цінність та визнання у читацькому й освітньому просторі. Таке розуміння узгоджується з визначенням «*classic*» як явища, яке «має високу якість або рівень і слугує еталоном» [4]. Водночас «класика» в медіа та видавничому полі не є суто внутрішньою властивістю тексту, а формується інституційно – через перевидання, серії на кшталт «*Classics*», редакторські рамки, критичну рецепцію, канонізаційні практики

та культурний обіг. Саме тому для дискурсивного аналізу важливо трактувати «класичний» твір як статус, підтримуваний та відтворюваний мережами інституцій та практик культурного посередництва.

Для хронотопного аналізу літературна онлайн-рецензія як медіажанр є особливо продуктивним матеріалом, оскільки поєднує кілька часово-просторових перспектив. По-перше, рецензія описує світ твору, тобто те, як у романі або збірці вибудовано художній час і простір. По-друге, вона вводить історію тексту, обставини його існування в культурі: переклад, перевидання тощо. По-третє, рецензія прив'язує прочитання до сьогодення читача, тобто до актуальних культурних, політичних або етичних рамок. Вибір цієї категорії для корпусу рецензій «*The Guardian*» 2020–2025 років зумовлений тим, що «класика» системно провокує щільне хронотопне маркування, а отже, створює показовий матеріал для виявлення механізмів часово-просторового конструювання смислів.

Дослідницька логіка статті полягає в тому, щоб поєднати корпусний опис із критичною інтерпретацією, з'ясувати: для чого потрібні хронотопні маркери в рецензії, які соціальні смисли вони нормалізують і які позиції пропонують читачеві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Грунтовним у контексті цього дослідження є підхід, що пов'язує хронотоп із індексальністю. Я. Бломмаерт (*J. Blommaert*) зазначає, що хронотопи переводять абстрактні соціальні ієрархії значень у площину ситуаційного досвіду: «Хронотоп можна розглядати як актуалізовані фрагменти історії, що впорядковують індексальний лад дискурсив» [5, с. 47] (тут та надалі – *Переклад У. Благовірної-Храновської*). Це важливо саме для аналізу рецензій, де критик не просто «зазначає дату», а активує певний режим історичності.

Важливою науковою розвідкою у контексті цього дослідження є доробок У. Дачовібун (*U. Dachoviboon*) про жанрову диференціацію книжкової критики в цифровому середовищі, де зіставлено професійні рецензії та онлайн відгуки читачів. Це дозволить аналітично підсилити тезу про інституційність рецензії як оцінного дискурсу. Емпіричні дані підтверджують, що «професійні рецензії були більш структурованими та уніфікованими», натомість аматорські онлайн-рецензії виявляються варіативнішими за композицією та стилем [6, с. 162]. Зроблені дослідником висновки дозволяють стверджувати, що професійна медійна рецензія системно виробляє «правила доказовості» оцінки, і хронотопні конфігурації стають одним із її механізмів; саме вони перетворюють оцінне судження на культурно обґрунтований висновок.

У дискурсивному підході Р. Водак (*R. Wodak*) [7] підкреслюється потреба працювати з тим, як дискурс встановлює зв'язок між теперішнім висловлюванням і ширшими історичними горизонтами, а також як він закріплює оцінки із легітимними наративами пам'яті. Для аналізу літературної критики це доречно тому, що рецензія як жанр поєднує короткий формат із ідеєю та культурною компетентністю. Часові якорі, порівняння, апеляції до «давності/тривалості/канонічності» формують не тільки зміст, а й етос рецензента та статус твору в культурній ієрархії. У результаті хронотопізація стає одним зі способів «доказовості» в оцінному дискурсі – аргументація вибудовується через демонстрацію масштабу історії і правильного «моменту» для читання.

Врешті, щоб поєднати опис із критичним поясненням, в рамці CDA доречно пам'ятати те, що медіажанри відтворюють ієрархії значущості та пропонують читачеві позиції для інтерпретації. В цьому контексті наукові праці класиків CDA, зокрема Р. Водак та Т. А. ван Дейка (*T. A. van Dijk*), важливі як методологічний міст між мікрорівнем мовних маркерів і макрорівнем соціальних смислів.

Мета розвідки полягає у виявленні та аналізі дискурсивних особливостей хронотопу в англійських онлайн-рецензіях «*The Guardian*» 2020–2025 років шляхом систематизації хронотопних маркерів, з'ясування їхніх функцій у конструюванні часово-просторового контексту літературного твору й ситуації читання, а також інтерпретації типових дискурсивних ефектів у межах критичних дискурсивних студій.

Виклад основного матеріалу. Тема дослідження поєднує три аналітичні вісі: по-перше, жанр британської літературної онлайн-рецензії як інституційно вбудованого оцінного дискурсу; по-друге, хронотоп як спосіб організації контексту часу в мовленні рецензента (йдеться не лише про те, коли відбуваються події в календарному сенсі, а й про те, яким чином у творі організовано та переживається час і як цей режим формує їхній соціальний зміст); по-третє, використовується критичний дискурс-аналіз як інструмент пояснення, чому саме такі часові конфігурації стають переконливими в публічній критиці. Під «хронотопом» авторка розуміє операційну категорію критичних дискурсивних студій, себто часово-просторову (*timespace*) конфігурацію, яку дискурсивний акт актуалізує в конкретній ситуації. Іншими словами, висловлювання не просто «відбувається в контексті», а саме створює певний контекст. Таке розуміння узгоджується із сучасними соціолінгвістичними та антропологічними підходами, де хронотоп трактується як механізм, який активує потрібний контекст та історичні асоціації. Це структурує індексальність дискурсу та дає змогу швидко «розставити» події й ідентичності у зрозумілій часово-просторовій рамці [1].

Критичні дискурсивні студії трактують мову як соціальну практику, через яку конструюються соціальні ієрархії, владні відносини та ідеологічні рамки [8]. В межах дослідження це важливо з огляду на те, що хронотопні маркери в рецензії (календарні якорі, дейкис «тепер», ретроспективна пам'ять, просторові прив'язки) працюють як механізм контекстуалізації та позиціонування; вони трактують, який історичний горизонт вважається релевантним та де локалізується культурна цінність твору.

Термін «рецензія» має латинське походження (*recensio*) і первісно позначав процес перегляду, оцінювання та аналітичного осмислення. В сучасних наукових підходах рецензія розглядається крізь призму її змістових характеристик і комунікативних функцій, які визначають її роль в літературному та медійному дискурсі. Зокрема, О. Ясь виводить два значення терміна, перше з яких – газетно-журнальний жанр; друге – критичний огляд й оцінка наукових праць та художніх творів зі стислим висвітленням їх змісту [2]. У «*The Guardian*» рецензія як жанр функціонує на перетині культурної журналістики та публічної сфери – рецензент перекодує художній час у суспільно значущі рамки, формуючи умови інтерпретації книги.

В рецензіях формується багаторівнева хронотопізація, яка складається щонайменше з трьох шарів: хронотоп власне самого твору, хронотоп публікації літературного твору та хронотоп медіапублікації, тобто момент і формат появи рецензії

як медіаподії. Аналіз десяти рецензій, опублікованих на платформі «The Guardian», присвячених творам класичної літератури, дозволив простежити заявлені моменти. У таблиці 1 подано умовні скорочення, використані для позначення рецензій. У таблицях 2 та 3 увагу звернено на маркери, що

стосуються хронотопу публікації літературного твору та хронотопу рецензії як медіапублікації. Обидва шари належать до одного аналітичного рівня – позатекстової темпоральності. На відміну від хронотопу самого твору (внутрішньосюжетного «*timespace*»), що систематизовано у таблиці 4, ці два хро-

Таблиця 1

Умовні позначення проаналізованого матеріалу

Рецензія	Умовне позначення
«The Guardian», Susan Taubes, «Divorcing», рецензентка Deborah Levy	R1
«The Guardian», Pat Barker, «The Women of Troy», рецензентка Lucy Hughes-Hallett	R2
«The Guardian», Natalie Haynes, «No Friend to This House», рецензент Yagnishsing Dawoo	R3
«The Guardian», Stephen Fry, «Odyssey», рецензент Sam Leith	R4
«The Guardian», Joanne Greenberg, «I Never Promised You a Rose Garden», рецензент John Self	R5
«The Guardian», Susan Stokes-Chapman, «Pandora», рецензентка Natasha Pulley	R6
«The Guardian», Homer, «The Iliad», рецензентка Edith Hall	R7
«The Guardian», Tove Ditlevsen, «Vilhelm's Room», рецензентка Sandra Newman	R8
«The Guardian», Elizabeth Mavor, «A Green Equinox», рецензент John Self	R9
«The Guardian», Buchi Emecheta, «In the Ditch», рецензентка Ellen Peirson-Hagger	R10

Таблиця 2

Типологія хронотопних маркерів появи літературного твору

Категорія хронотопу	Хронотопний маркер	Дискурсивний ефект у рецензії
Календарна прив'язка	R1: «published in 1969»; R2: «published in 2018», «during the first world war»; R3: – R4: – R5: «first published in 1964», «but a decade later, she provided the truth as only fiction can»; R6: – R7: «1611 translation», «through 27 editions by 1790», «in the early 20th-century», «in the 19th century»; R8: «was originally published in Denmark in 1975», «originally published a year before her death», «within a year of the novel's publication», «a memoir published in 2023»; R9: «shortlisted for the Booker prize in 1973», «for 50 years»; R10: «first published in 1972», «from the 1970s»;	Маркери закарбовують твір у часі як об'єкт, що має історичну тяглість. Рецензент демонструє контроль над фактографією, вводить твір у літературно-історичний горизонт. У термінах критичних дискурсивних студій такі календарні прив'язки є інструментом <i>timespace</i> -організації смислу [1, с. 3].
Дейксіс теперішнього	R1: «now reissued», «introduction to the new edition»; R2: «Barker's language in this new book is plain, crude and modern», «its crudeness generates energy», «clearly and simply told [...] this novel reads sometimes like...»; R3: «this latest is a reimagining of the myth [...]», «the result is an illuminating [...] work»; R4: «this is a book with a theory, too», «his Odyssey [...] brings a four-book sequence [...] to a close»; R5: «now reissued by Penguin Modern Classics»; R6: «bestselling debut novel»; R7: «its readers now including [...]», «do we really need another?» R8: «[...] is published by Penguin Classics»; R9: «this newly republished [...]» R10: «its new status as a Penguin Modern Classic»;	Твір постає не як артефакт, а як те, що вимагає читання саме тепер, у конкретному соціокультурному моменті. Одночасно такі маркери підсилюють оцінність і позиціонування критика – новизна (<i>new/latest</i>) стає аргументом на користь значущості, а « <i>now</i> » створює ефект спільного часу з читачем.
Ретроспективна пам'ять	R1: «Rieff tells us that she killed herself two weeks after Divorcing was published»; R2: «Barker has been examining [...] for decades», «[...] was a rewriting of the plot of the Iliad...»; R3: «the women of myth have been talking», «myths are mirrors of us», «which version of a story we choose to tell [...]»; R4: «which was preceded by [...]», «the last in Fry's four-book retelling [...]»; R5: «Greenberg, in a new afterword, writes that once she [...] didn't want to talk about it ...»; R6: – R7: «new translations also proliferated [...]» R8: «[...] was originally published»; R9: «[...] rediscovered [...]», «[...] reissued [...]»; R10: «more than 50 years after its first publication», «it was her experience as a single mother [...]»;	Такі маркери ретроспективної пам'яті в рецензії вбудовують твір у ланцюг попередніх текстів, версій, перекладів і рецепцій та створюють ефект історичної глибини та пам'яті канону.
Просторова прив'язка	R1: «born [...] in Hungary»; R2: «The Women of Troy by Pat Barker is published by Hamish Hamilton»; R3: «No Friend to This House by Natalie Haynes is published by Mantle»; R4: «Penguin edition»; R5: «is published by Penguin Modern Classics»; R6: «published by Harvill Secker»; R7: «a scholar of classical Greek at University of Pennsylvania», «[...] from the East End», «The Iliad [...] is published by WW Norton»; R8: «in Denmark», «In the English-speaking world»; R9: «[...] on both sides of the Atlantic», «[...] published by Virago Modern Classics»; R10: «published by Penguin Modern Classics», «[...] in columns for the New Statesman».	Відбувається пов'язування тексту із конкретними центрами літературного виробництва й циркуляції, маркування канонічності (через бренди видавців і серій) та конструювання траєкторії твору.

Типологія хронотопних маркерів появи рецензії як медіаподії

Категорія хронотопу	Хронотопна мітка	Дискурсивний ефект у рецензії
Календарна прив'язка	R1: <i>«this article is more than 4 years old», «[...] is published [...] in May»;</i> R2: <i>«this article is more than 4 years old»;</i> R3: <i>«this article is more than 2 months old»;</i> R4: <i>«this article is more than 1 year old»;</i> R5: <i>«Sun 15 May 2022 14.00 CEST»;</i> R6: <i>«this article is more than 3 years old»;</i> R7: <i>«Wed 27 Sep 2023 08.30 CEST»;</i> R8: <i>«this article is more than 2 months old»;</i> R9: <i>«this article is more than 2 years old»;</i> R10: <i>«Mon 4 Sep 2023 10.00 CEST»;</i>	Точна дата й час публікації темпорально фреймують рецензію, визначаючи актуальність або, навпаки, дистанцію. Вони сигналізують, наскільки «свіжою» є інтерпретація, а також працюють як маркер редакційної відповідальності – текст прив'язано до конкретного моменту, його можна співвіднести з іншими публікаціями.
Дейксіс теперішнього	R1: <i>«perhaps this is the moment to [...]», «if, like myself, you have never heard of Taubes before», «all the same, I can't help noticing [...]»;</i> R2: <i>«to support the Guardian and Observer order your copy [...]»</i> R3: <i>«to support the Guardian and Observer order your copy [...]»</i> R4: <i>«how's that working out? Ask Elon Musk, I guess», «to support the Guardian and Observer, order your copy at [...]»;</i> R5: <i>«to support the Guardian and Observer, order your copy at [...]»</i> R6: <i>«to order a copy go to [...]»;</i> R7: <i>«to support the Guardian and Observer, buy a copy at [...]»;</i> R8: <i>«[...] we're aware of one crucial omission», «[...] knowing this radically alters how we read», «to support the Guardian and Observer, order your copy at [...]»;</i> R9: <i>«to support the Guardian and Observer order your copy at [...]»;</i> R10: <i>««to support the Guardian and Observer order your copy [...]»»;</i>	Через звернення до читача та інклюзивні формули (<i>we/you</i>) текст створює ефект співприсутності. Паралельно імперативні конструкції на кшталт <i>«to support [...], order/buy your copy [...]»</i> переводять рецензію в інституційно-комерційну рамку, медіа артикулює себе як посередник між культурною оцінкою і споживчою дією.
Ретроспективна пам'ять	R1: <i>«I wish I had read it decades ago», «perhaps had I done so, I would have filed it on my shelf [...]», «[...] in the same way I read Plath's last poems in Ariel»;</i> R2: <i>«in this sequel, though [...]», «[...] in this second volume»;</i> R3: <i>«the recent wave of mythic retellings focused on women», «[...] often absent in previous retellings»;</i> R4: <i>«not long ago, Elon Musk took a break [...]»</i> R5: – R6: – R7: <i>«six years on from her translation of the Odyssey [...]»</i> R8: <i>«it will be obvious from the above [...]»</i> R9: – R10: –	Апеляції до власного минулого читання й культурної пам'яті формують ефект досвідченого свідка. Водночас посилання на <i>«previous retellings», «recent wave», «in this second volume/ sequel»</i> задають рамку серійності – рецензія позиціонується як актуальна подія у тривалішому медійно-літературному полілозі.
Просторова прив'язка	R1: <i>«[...] written by Hugh Kenner for the New York Times»;</i> R2: – R3: – R4: <i>«[...] on X»;</i> R5: – R6: – R7: <i>«Edith Hall is professor of classics at Durham University»;</i> R8: <i>«In the UK and Ireland [...]», «In the US [...]», «In Australia [...]»;</i> R9: – R10: <i>«Ellen Peirson-Hagger is the assistant culture editor at the New Statesman».</i>	Згадки про медіамайданчики (на кшталт <i>«for the New York Times»</i>) формують ефект публічності, рецензія постає частиною ширшого обміну. Посилання на університети й редакційні посади (<i>«professor [...] at Durham University»</i>) працюють як легітимація через простір інституцій, таким чином читачеві підказують, що оцінка відбувається з позиції експертності. Географічні рамки аудиторії додають ефект масштабування.

нотопи працюють як зовнішні рамки, конструюючи навколо твору культурну історію.

До даних аналізу увійшов також паратекст, адже саме він робить видимими ключові хронотопні орієнтири: як часові (дата публікації), так і просторові (медіаплатформа, комерційні блоки). Паратекст є так званим *«threshold of interpretation»* [9, с. 1], себто інтерпретаційним порогом, який водночас залучає читача в текст і скеровано регулює його інтерпретацію. Для корпусу рецензій *«The Guardian»* це принципово, адже цифровий формат стабільно поєднує оцінювання твору з паратекстом, наприклад, згадками про перевидання, нові передмови, статус літературного твору *«classic»*, видавничі серії, а також елементи на кшталт позначок давності матеріалу й закликів підтримати видання, що разом формують рамку актуальності.

Кодування хронотопних маркерів здійснювалося за процедурою поєднання якісного опису та елементарної кількісної фіксації. Аналіз було проведено вручну з опорою на структуроване читання кожної рецензії в межах корпусу R1–R10. Одиницею аналізу вважалося висловлення, в якому мовний елемент задає часову або просторову рамку для твору, історії

його публікації та медіапублікації рецензії. Відповідно хронотопним маркером фіксувалася як окрема лексема, так і стабільна конструкція. Мінімальним контекстом для кодування було речення, у разі потреби залучався абзац, якщо без ширшого фрагмента неможливо було однозначно визначити референт і функцію маркера. Межові випадки розв'язувалися за правилом пріоритету функції над формою, елемент кодувався як хронотопний лише тоді, коли він реально організує часову просторову перспективу інтерпретації.

Отже, на рівні дискурсивних ефектів хронотопні маркери стабільно виконують взаємопов'язані функції, які дозволяють рецензії перетворюватися на інструмент культурного позиціонування.

По-перше, хронотопні конфігурації працюють як механізм легітимації експертності рецензента. Календарні якорі, апеляції до історії публікації, перекладів і попередніх рецензій створюють ефект контролю над літературним знанням і демонструють включеність критика в тривалу культурну пам'ять. У термінах соціолінгвістичного підходу хронотоп тут функціонує як індексальний ресурс, який пов'язує поточне висловлювання

Типологія хронотопних маркерів літературного твору

Категорія хронотопу	Хронотопна мітка	Дискурсивний ефект у рецензії
Календарна прив'язка	R1: «before the second world war»; R2: – R3: – R4: – R5: – R6: «in 18th-century London» R7: – R8: «[...] aged 51» R9: «the story covers six months» R10: –	Такі маркери виконують роль хронологічного каркаса, швидко задають епоху, соціально-історичний фон і «правила читання» твору, завдяки чому інтерпретація виглядає не довільною, а вмотивованою контекстом.
Дейксіс теперішнього	R1: «it's quite certain I am dead. It's in the newspaper», «now living in New York», «this moment she is less lonely...», «this is the question she asks of herself»; R2: «its warriors [...] are all dead», «he wonders who could have attempted this act...», «this is a story not of conflict but of its aftermath», «Now, she says, she knows there is far, far worse»; R3: «now covetous Pelias is sending», «I will not address these charges at this time»; R4: «lies face-down and naked on a beach»; R5: «I don't know», «there isn't much rest» «no one is guilty here; all are suffering» R6: «meanwhile»; R7: «I am done with listening to you»; R8: «recently escaped [...]», «temporarily incapacitated», «we know she will carry these out» R9: «now then, ladies!», «time in its rather shocking way...»; R10: «problems are rife», «a local kid steals the milk», «still, she insists, he is a good man [...]»	Дейксіс теперішнього в хронотопі самого твору створює ефект «тут і тепер» та імітує безпосередню присутність читача всередині подій. Нарация звучить як актуальне свідчення.
Ретроспективна пам'ять	R1: «being haunted by the ghosts of the Holocaust and the ghosts of a marriage»; R2: «Troy has fallen», «Pyrrhus is the son of the great Achilles», «only days after she had seen him kill her brothers»; R3: «[...] few, however, recall the other women in the story», «we remember above all [...]», «recalls Ovid's understanding [...]» R4: «Odysseus is pierced at having missed out [...]» R5: «as we unpeel her past», «a tumour in childhood»; R6: «created by Hephaestus [...]», «Greek vase so old it cannot be dated», «buried family histories»; R7: «Hecuba's near-derangement after multiple bereavements», «Achilles' wrath, which sent so many heroes to their deaths» R8: «Lise is wholly consumed with memories of Vilhelm», «only one [photograph] have I kept»; R9: «obsessed with the past», «an ancient tree»; R10: –	Ретроспективна пам'ять виконує функцію каузального пояснення теперішнього, адже пригадує минулі події, травми, втрати й попередні рішення як мотивувальне тло. Такі маркери конструюють ефект глибини й історичної ваги, показують, що теперішня ситуація не є ізольованою. Додатково вони забезпечують афективну інтенсифікацію (пам'ять як носій болю, провини, втрати) і легітимізацію оцінки – етичні судження в тексті виглядають не довільними, а випливають із пережитого.
Просторова прив'язка	R1: «set in the US, Paris and Budapest...», «on a street in Paris», «riding up Broadway in a taxi», «between her block and East Liberty»; R2: «Troy has fallen», «the Greek camp», «the city»; R3: «once in Colchis, in Greece» R4: «from Troy», «the Phaeacian coastline», «the island Cos»; R5: «a psychiatric hospital»; R6: «in Georgian London», «living in an attic»; R7: «Troy», «the River Scamander», «the fertile fields of his Thessalian homeland»; R8: «from a bed in a psychiatric ward», «Lise's home», «large flat in the city centre», «at the top of Himmelbjerget», «all the way home»; R9: «in the English village of Beaudesert»; R10: «Adah Obi's council flat», «the walls of her room», «The stairway», «in London».	Просторова прив'язка в хронотопі самого твору працює як механізм матеріалізації світу оповіді. Конкретні просторові деталі переводять сюжет із абстрактного рівня на рівень досвіду.

з ієрархіями цінності та авторитету, закріпленими в історичному досвіді [1]. Завдяки цьому оцінка в рецензії подається не як приватна думка, а як культурно обґрунтований висновок.

По-друге, хронотопні маркери конструюють ефект актуальності, переводячи класичний твір у площину «читання тут і тепер». Дейктичні формули теперішнього часу, згадки про перевидання, нові передмови та сучасні інтерпретаційні хвилі репозиціонують текст у поточному соціокультурному моменті. В межах СДА це відповідає розумінню дискурсу як практики, яка активно структурує реальність через вибір контекстів і перспектив [8]. В такий спосіб рецензія виконує функцію медіа-фреймінгу, визначаючи, чому саме цей твір є релевантним для сучасного читача.

По-третє, ретроспективна пам'ять у хронотопі забезпечує історизацію канону. Посилання на попередні версії міфів, літе-

ратурні традиції, біографічні події авторів і довгі траєкторії рецепції формують уявлення про твір як елемент безперервного культурного процесу. Така стратегія закріплює ієрархію значущості, в якій класика постає як носій особливої символічної ваги.

Крім того, просторові прив'язки виконують функцію матеріалізації як художнього світу, так і інституційної легітимізації критики. Конкретні локації в межах сюжету створюють ефект занурення в подієвий простір твору, тоді як згадки про університети, видавничі бренди й медіа-платформи закріплюють оцінку в полі культурної експертності.

Врешті, хронотопні маркери виконують функцію афективної інтенсифікації. Апеляції до травматичного минулого, втрат, історичних катастроф або особистих драм авторів надають оцінюванню емоційної ваги й моральної серйозності.

Висновки. Таким чином, хронотоп у британських онлайн-рецензіях «The Guardian» 2020–2025 років постає не допоміжною описовою категорією, а центральним дискурсивним механізмом, через який вибудовується експертність, актуальність, історична тяглість і емоційна переконливість критики. Поєднання хронотопного аналізу з інструментарієм критичних дискурсивних студій дозволяє показати, що часово-просторові маркери системно працюють як ресурси влади над інтерпретацією, нормалізуючи певні способи читання класики й закріплюючи культурні ієрархії в публічному медіадискурсі.

Література:

- Blommaert J., De Fina A. Chronotopic identities: On the timespace organization of who we are. *Tilburg Papers in Culture Studies*. 2016. № 153. P. 1–26. URL: <https://repository.tilburguniversity.edu/server/api/core/bitstreams/c1c339dc-9555-4cf3-b9b2-d7f958e3c716/content> (дата звернення: 14.02.2026).
- Ясь О. В. РЕЦЕНЗІЯ. *Енциклопедія історії України* : Додатковий том. Кн. 1: А–Я / Редкол.: В. А. Смолій та ін.; НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2021. 773 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Retsenziia>
- About us. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/about> (дата звернення: 14.02.2026).
- Classic. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/classic> (дата звернення: 14.02.2026).
- Blommaert J. Chronotopes, Scales and Complexity in the Study of Language in Society. *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. С. 46–60. URL: https://ilg.usc.es/sites/default/files/simposios_docs/blommaert_j._chronotopes.pdf (дата звернення: 14.02.2026).
- Dachoviboon U. A Genre Analysis of Book Review Written by Professional Critics Versus Online Consumer Critics. *Journal of International Studies*. 2019. Vol. 9. № 1. January–June. P. 162–182. URL: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jis/article/download/203896/142152/627781> (дата звернення: 15.02.2026).
- Baker P., Gabrielatos C., KhosraviNik M., Krzyżanowski M., McEnery T., Wodak R. A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics to examine discourses of refugees and asylum seekers in the UK press. *Discourse & Society*. 2008. Vol. 19(3). P. 273–306.
- Dijk T. A., van. Ideology and Discourse. *The Oxford Handbook of Political Ideologies* / Ed. by M. Freedon, L. T. Sargent, M. Stears. Oxford : Oxford University Press, 2013. P. 175–195. URL: <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2013-Ideology-and-discourse.pdf> (дата звернення: 14.02.2026).
- Belle M.-A., Hosington B. M. Thresholds of Translation: Paratexts, Print and Cultural Exchange in Early Modern Britain (1473–1660) / Ed. by M.-A. Belle, B. M. Hosington. Cham : Palgrave Macmillan, 2018. P. 1–23. URL: https://www.academia.edu/37355599/Introduction_to_Thresholds_of_Translation_Paratexts_Print_and_Cultural_Exchange_in_Early_Modern_Britain_1473_1660 (дата звернення: 14.02.2026).

Blahovirna-Khranovska U. Discursive Features of the Chronotope in British Literary Reviews in «The Guardian» (2020–2025)

Summary. The article analyses the discursive features of the chronotope in English-language online literary reviews published by «The Guardian» in 2020–2025, drawing on a corpus of ten reviews (R1–R10) devoted to works of classical literature. The study aims to identify and systematise chronotopic markers and to explain their recurrent discursive effects within the framework of Critical Discourse Studies. Its theoretical foundation combines contemporary accounts of the chronotope as an operational «timespace» category that activates relevant fragments of history and structures the indexical order of discourse, with a CDA perspective that treats language as a social practice through which interpretive regimes are normalised.

Methodologically, the article integrates qualitative coding with elementary quantitative recording. The unit of analysis is an utterance in which a linguistic element establishes a temporal or spatial frame for the work, its publication history, or the review's emergence as a media event. The minimal coding context is the sentence, with the paragraph consulted where necessary. The article demonstrates that the reviews exhibit multi-layered chronotopisation comprising three layers: the chronotope of the fictional world, the chronotope of the work's publication, and the chronotope of the review as a media publication. The analysis highlights four main marker types: calendar anchors, present-tense deixis, retrospective memory, and spatial anchoring.

The article argues that these resources systematically legitimise the reviewer's expertise, frame the contemporaneity of «classics» for «reading here and now,» historicise the canon, and anchor evaluation institutionally. It further shows that «The Guardian»'s digital format stabilises and reproduces these strategies through a consistent paratextual environment (dates, «old article» notices, calls to support the outlet, and publishing brands), which specifies the horizon of reading and sets parameters of relevance. The article concludes that the chronotope in «The Guardian» reviews functions as a mechanism of cultural positioning: it manages the scale of history, selects the horizons deemed pertinent, and offers readers normative positions from which to interpret classical literature.

Key words: discourse, discursive effect, Critical Discourse Analysis (CDA), literary review, marker, paratext, chronotope, chronotopic marker, «The Guardian.»

Дата першого надходження статті до видання: 20.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.04.2026